

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มีการผสมผสานกันระหว่างการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยทำการศึกษาจากประชากร 5 กลุ่ม มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 444 คน ดังนี้ 1) กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 200 คน 2) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอท่าวังผา จำนวน 200 คน 3) กลุ่มภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผา จำนวน 12 คน 4) กลุ่มภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผา จำนวน 12 คน และ 5) กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 20 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กับกลุ่มประชาชน ใช้การเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กับกลุ่มนักท่องเที่ยว และใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กับกลุ่มภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์ (Interview) และการประชุมกลุ่ม (Focus group) ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผู้วิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชน ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ การเปรียบเทียบระหว่างเพศ โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่าที (t-test) สำหรับการเปรียบเทียบระหว่างอายุ ภูมิภาค การศึกษาที่สำเร็จสูงสุด อาชีพ และรายได้ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance: ANOVA) กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความแตกต่างนั้นเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe method) สำหรับผลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับการประชุมกลุ่มเพื่อสรุปและอภิปรายถึงแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้เชิญตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ประชาชน และนักท่องเที่ยวมาเข้าร่วมประชุม จำนวน 10 คน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มประชาชน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชน จำนวน 200 คน ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 มีช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 มีวุฒิการศึกษาที่สำเร็จสูงสุด คือ ต่ำกว่าอนุปริญญา จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 มีอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 54 คน คิดเป็น ร้อยละ 13.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีระดับความคิดเห็นต่อขดคยวาวว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผามากที่สุด รองลงมาคือ จิตรกรรมฝาผนัง วัดหนองบัว หมู่บ้านไทลื้อ หนองบัว กาแฟสวนชาหลวง บ้านสันเจริญ และประเพณีแข่งเรือ ตามลำดับ

ศักยภาพด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชน มีความเห็นต่อศักยภาพของการคมนาคมขนส่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความเห็นต่อศักยภาพความสะดวกสบายในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = 0.654) รองลงมาคือ การมีที่จอดรถเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.669) และมีความเห็นต่อศักยภาพการจัดบริการรถโดยสารสาธารณะที่เพียงพอสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อม โยงระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.21$, S.D. = 0.543)

ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชน มีความเห็นต่อศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความเห็นต่อศักยภาพการมีไฟฟ้าครอบคลุมทุกพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวและที่พักอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.66$, S.D. 0.739) รองลงมาคือ การมีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอ ($\bar{X} = 2.62$, S.D. = 0.692) และมีความเห็นต่อศักยภาพการมีสุขาที่เพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.831)

ศักยภาพด้านความปลอดภัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความเห็นต่อศักยภาพด้านความปลอดภัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความเห็นต่อศักยภาพการดูแลรักษาความปลอดภัยจาก

เจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัครในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.768) รองลงมาคือ การมีความพร้อมด้านบุคลากรที่คอยให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อประสบปัญหา ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.769) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีต่ออุปกรณ์รักษาความปลอดภัยที่มีคุณภาพและเพียงพออยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.18$, S.D. = 0.753)

ศักยภาพด้านที่พัก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านที่พักโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีผู้ให้บริการที่เป็นมิตรและพร้อมที่จะให้การบริการอยู่เสมออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 0.750) รองลงมา คือ อัตราค่าบริการที่เหมาะสมกับคุณภาพของที่พัก ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.714) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพความสะดวกในการติดต่อจองห้องพักอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.724)

ศักยภาพด้านร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพอัตราค่าบริการที่เหมาะสมกับคุณภาพของอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 0.657) รองลงมาคือ มีผู้ให้บริการที่พร้อมที่จะให้การบริการอยู่เสมอ ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 0.657) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีจำนวนร้านอาหารที่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.760)

ศักยภาพด้านธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพอัตราค่าบริการที่เหมาะสมกับมาตรฐานการให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.743) รองลงมาคือ การจัดบริการนำเที่ยวที่เน้นการสัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.697) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีมัคคุเทศก์ผู้คอยให้ความรู้และข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องชัดเจนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.15$, S.D. = 0.742)

ศักยภาพด้านนันทนาการและบันเทิง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านนันทนาการและบันเทิงโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดแสดงวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 0.787) รองลงมาคือ มีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น เดินป่า ชมวัด ศึกษาวิถีชุมชน ($\bar{X} = 2.35$, 0.714) และมีความคิดเห็น

ต่อศักยภาพการมีสถานบริการด้านสุขภาพ เช่น สปา และศูนย์ออกกำลังกายอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.14, S.D. = 0.833$)

ศักยภาพด้านสินค้าและของที่ระลึก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านสินค้าและของที่ระลึกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพสินค้าและของที่ระลึกที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.71, S.D. = 0.774$) รองลงมาคือ ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้าและของที่ระลึก ($\bar{X} = 2.65, S.D. = 0.715$) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีสินค้าและของที่ระลึกที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีความหลากหลายอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.59, S.D. = 0.718$)

ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ สื่ออินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.47, S.D. = 0.873$) รองลงมาคือ มีการจัดทำสื่อด้านการท่องเที่ยว เช่น แผนที่แนะนำเส้นทางท่องเที่ยว แผ่นพับเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.33, S.D. = 0.802$) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในภาษาต่างประเทศที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ภาษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.05, S.D. = 0.822$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็น ดังนี้

ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านการจัดแผนพัฒนาที่เน้นฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.95, S.D. = 0.799$) รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน ($\bar{X} = 2.91, S.D. = 0.767$) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรแบ่งค่าใช้จ่ายพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.66, S.D. = 0.799$)

ด้านการให้บริการการศึกษาและการสร้างจิตสำนึกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.826) รองลงมาคือ ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก เช่น การปลูกป่า สืบสานวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.727) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้สามารถสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 0.875)

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าบ้านที่ค้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.702) รองลงมาคือ ควรสนับสนุนให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางที่คอยประสานให้ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.733) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.733)

ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนสื่อมวลชนเสนอข่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 0.888) รองลงมาคือ ควรจัด โปรแกรมท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 0.781) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรสร้างคำแนะนำสำหรับการปฏิบัติตัวในแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 0.690)

ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านควรเพิ่มรถโดยสารประจำทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.813) รองลงมาคือ ควรพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อระบบสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น เท่ากันกับด้านควรจัดระบบการเดินทางที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.750) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนการใช้พลังงานอย่างประหยัดตามความจำเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.746)

ด้านการส่งเสริมการลงทุนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.791) รองลงมาคือ

ควรส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.753) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการอยู่ในระดับน้อยที่สุดที่สุด ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 0.862)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวเพิ่มเติมทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ควรปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงาม พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ ควรพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวและปรับปรุงป้ายบอกทางให้ชัดเจน และด้านควรศึกษาเรื่องการเปิดแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมอื่นๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ มีจำนวนน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมขั้นตัดสินใจริเริ่มโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีส่วนร่วมในการสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวและในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.760) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.764) และมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางพัฒนาหรือแนวทางแก้ปัญหาให้แก่องค์กรที่ดูแลด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.797)

ด้านการมีส่วนร่วมขั้นการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านการมีส่วนร่วมในวางแผนจัดทำโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.28$, S.D. = 0.913) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการวางแผนและกำหนดนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = 0.831) และมีความคิดเห็นต่อ

การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.07$, S.D. = 0.836)

ด้านการมีส่วนร่วมขั้นปฏิบัติการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดีที่พร้อมต้อนรับและให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.807) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.720) และมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.734)

ด้านการมีส่วนร่วมขั้นประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่อด้านการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการสืบสานวัฒนธรรมนิยมประเพณีและวิถีชีวิตท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.880) รองลงมาคือ การได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.873) และมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.19$, 0.835)

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านภาครัฐควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว รองลงมา รองลงมาคือ ควรจัดการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้ศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของชุมชนตนและได้รับประโยชน์ด้านรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีความคิดเห็นต่อด้านภาครัฐควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความหลากหลายและมีคุณภาพจำนวนมากที่สุด

ตอนที่ 7 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ระหว่าง เพศ อายุ วุฒิ การศึกษาที่สำเร็จสูงสุด อาชีพ และรายได้

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างเพศ พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตัดสินใจริเริ่มโครงการ โดยเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าหญิง

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนที่มีช่วงอายุแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณารายการย่อยของแต่ละด้าน พบว่า ในขั้นปฏิบัติการ รายการย่อยด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า มีความแตกต่างกันที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายการย่อยด้านการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านรายได้เสริม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับ .05 โดยประชาชนกลุ่มอายุมากกว่า 55 ปี เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์ในด้านรายได้เสริมมากที่สุด

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างวุฒิการศึกษาที่สำเร็จสูงที่สุดที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในทุกด้าน

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในทุกด้าน

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างรายได้ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 200 คน ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.25 มีช่วงอายุระหว่าง 25-35 ปี จำนวน 55 คน เป็นร้อยละ 13.75 มีวุฒิการศึกษาที่สำเร็จสูงสุด คือ ปริญญาตรี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.75 มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.25 และมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมฝาคันงัดหนองบัว ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ และมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผามากที่สุด รองลงมาคือ ยอดดอยวาว หมู่บ้านไทลื้อหนองบัว กาแฟสวนยาหลวง บ้านสันเจริญ และผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ข้าวหลาม ผ้าทอ สาหร่ายน้ำจืด หวายจักสาน ตามลำดับ

ศักยภาพด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นต่อศักยภาพของการคมนาคมขนส่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพความสะดวกสบายในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.664) รองลงมาคือ การมีที่จอดรถเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.725) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดบริการรถเดินทางสาธารณะที่เพียงพอสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว เชื่อม โยระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.30$, S.D. = 0.680)

ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีไฟฟ้าครอบคลุมทุกพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวและที่พักอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 0.666) รองลงมาคือ การมีสุขาที่มีความสะอาด ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.634) และมีความคิดเห็นต่อการมีโรงพยาบาลและสถานีอนามัยที่เพียงพออยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.638)

ศักยภาพด้านความปลอดภัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านความปลอดภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการดูแลรักษาความปลอดภัยจาก

เจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัครในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.716) รองลงมาคือ การมีป้ายสื่อความหมายเตือนให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนเพื่อป้องกันภัยที่สามารถเกิดขึ้นได้ในขณะท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.684) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีต่ออุปกรณ์รักษาความปลอดภัยที่มีคุณภาพและเพียงพออยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.32$, S.D. = 0.693)

ศักยภาพด้านที่พัก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านที่พักโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีผู้ให้บริการที่เป็นมิตรและพร้อมที่จะให้การบริการอยู่เสมออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = 0.069) รองลงมา คือ อัตราค่าบริการที่เหมาะสมกับคุณภาพของที่พัก ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 0.597) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีห้องพักที่มีคุณภาพได้มาตรฐานอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.681)

ศักยภาพด้านร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีผู้ให้บริการที่พร้อมที่จะให้การบริการอยู่เสมออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.608) รองลงมาคือ อัตราค่าบริการที่เหมาะสมกับคุณภาพของอาหารและเครื่องดื่ม ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.585) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีจำนวนร้านอาหารที่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.670)

ศักยภาพด้านธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านอัตราค่าบริการที่เหมาะสมกับมาตรฐานการให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 0.684) รองลงมาคือ มีการบริการที่รวดเร็ว ตรงต่อเวลาและมีความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.656) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพความสะอาดสบายในการติดต่อใช้บริการบริษัทนำเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.22$, S.D. = 0.696)

ศักยภาพด้านนันทนาการและบันเทิง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านนันทนาการและบันเทิงโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีผู้ให้บริการด้านนันทนาการและบันเทิงที่พร้อมที่จะให้การบริการอยู่เสมอและทั่วถึงอยู่ใน

ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 0.677) รองลงมาคือ มีการจัดแสดงวัฒนธรรมและประเพณี
พื้นบ้าน ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.787) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีสถานบริการด้านสุขภาพ
เช่น สปา และศูนย์ออกกำลังกายอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.24$, S.D. = 0.709)

ศักยภาพด้านสินค้าและของที่ระลึก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยว
มีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านสินค้าและของที่ระลึกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
รายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพสินค้าและ
ของที่ระลึกที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 0.671)
รองลงมาคือ ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้าและของที่ระลึก ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 0.605)
และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการมีร้านค้าที่จัดจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกอยู่ในทำเลที่เดินทาง
ได้สะดวกอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.659)

ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็น
ต่อศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ สื่ออินเทอร์เน็ต
อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 0.698) รองลงมาคือ มีการจัดทำ
สื่อด้านการท่องเที่ยว เช่น แผนที่แนะนำเส้นทางท่องเที่ยว แผ่นพับเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
ของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.715) และมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในภาษาต่างประเทศที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ภาษา
อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.25$, S.D. = 0.807)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวม มีความคิดเห็นต่อแนวทางการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาราย
การด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยว มีความคิดเห็น ดังนี้

ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อด้าน
ควรจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.632) รองลงมาคือ ควรจัดแผนพัฒนาที่เน้นฟื้นฟู
ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.675) และมีความคิดเห็นต่อด้าน

ควรจัดกิจกรรมควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบคัดแยกและกำจัดขยะ และระบบการบำบัดน้ำเสียอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.62$, S.D. = 0.748)

ด้านการให้บริการการศึกษาและการสร้างจิตสำนึกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.777) รองลงมาคือ ควรพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้สามารถสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.788) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก เช่น การปลูกป่า สืบสานวัฒนธรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 0.650)

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของที่คืออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.694) รองลงมาคือ ควรสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นบริหารและจัดการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 2.97) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนให้ชุมชนเป็นตัวกลางที่คอยประสานให้ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.646)

ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อด้านควรสร้างคำแนะนำสำหรับการปฏิบัติตัวในแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.723) รองลงมาคือ ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานบริการนำเที่ยวให้สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.731) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนสื่อมวลชนเสนอข่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 0.770)

ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อด้านควรเพิ่มรถโดยสารประจำทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.675) รองลงมาคือ ควรสนับสนุนการใช้พลังงานอย่างประหยัดตามความจำเป็น ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.674) และมีความคิดเห็นควรพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อระบบสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.81$, S.D. = 0.637)

ด้านการส่งเสริมการลงทุนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนงบประมาณ

ในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.762) รองลงมาคือ ควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.743) และมีความคิดเห็นต่อด้านควรสนับสนุนเงินทุนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.709)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ควรพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและปรับปรุงป้ายบอกทางให้ชัดเจน มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ ควรปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว และควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สุขา ที่พัก โดยการปรับปรุงต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น และมีความคิดเห็นต่อด้าน ควรศึกษาเรื่องการเปิดแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมอื่นๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ มีจำนวนน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของกลุ่มภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการจดบันทึกและเครื่องบันทึกเสียงมาเปิดฟัง และวิเคราะห์

- 1) ด้านศักยภาพของการท่องเที่ยวอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
- 2) ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดน่าน

ส่วนที่ 1 ศักยภาพของการท่องเที่ยวอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

จากผลการศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวตามความคิดเห็นของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ พบว่า มีความคิดเห็นต่อสถานการณ์ท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดังนี้ ในอดีตสถานการณ์การท่องเที่ยวในอำเภอท่าวังผา ยังไม่ได้รับการพัฒนาและยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากอุปสรรคหลายประการ เช่น การคมนาคม และขาดการประชาสัมพันธ์จากสื่อมวลชน เป็นต้น สำหรับปัจจุบัน การท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผามีการเติบโตเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการปรับปรุงการคมนาคมให้มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ภาครัฐให้ความสนใจในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนมีสื่อมวลชนมาสนับสนุนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สำหรับในอนาคตการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวน่าจะมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและมีการเปิดแหล่ง

ท่องเที่ยวใหม่ๆ ของอำเภอ ในขณะที่เดียวกันผู้นำชุมชนมีแนวโน้มในการผลักดันให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

พิจารณาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ขอดคอยาว คอยด้ว คอยผาจิ-ผาช้าง บ่อน้ำร้อนน้ำทิ และน้ำตกนันทบุรี ซึ่งอยู่ในการดูแลของอุทยานแห่งชาตินันทบุรีและสำนักงานอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ และน้ำออกภู เป็นทรัพยากรหลักทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นของอำเภอท่าวังผา

พิจารณาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า วัดหนองบัว เข็มืองมหัศจรรย์ และพระธาตุหนองหีบ เป็นทรัพยากรหลักทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นของอำเภอท่าวังผา

พิจารณาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทมรดก ประเพณี และวิถีชีวิตชุมชน พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ประเพณีแข่งเรือ ซึ่งเป็นประเพณีระดับอำเภอ และประเพณีของแต่ละชุมชน เช่น ประเพณีบวงสรวงเจ้าหลวงเมืองลำ ของชาวไทลื้อ ประเพณีทานสลากห่อข้าวดำนิลของชาวไทยพวน ประเพณีปีไหม่ม้ง และประเพณีปีไหม่เมี่ยน เป็นต้น ตลอดจนหมู่บ้านไทลื้อหนองบัวและหมู่บ้านไทลื้อบ้านคอนมูล ซึ่งยังคงอนุรักษ์บ้านเรือน และภาษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เป็นทรัพยากรหลักทางมรดก ประเพณี และวิถีชีวิตชุมชน ที่มีความโดดเด่น ของอำเภอท่าวังผา

พิจารณาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมท่องเที่ยว พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า กิจกรรมเดินป่าชุมชนบ้านคอนมูล และกิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน โดยการเข้าพักโฮมสเตย์บ้านคอนมูลและบ้านหนองบัว เป็นทรัพยากรหลักทางกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของอำเภอท่าวังผา

พิจารณาศักยภาพของการคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นว่า การคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายพอสมควรสำหรับผู้โดยสารที่เดินทางด้วยรถนำเที่ยวและรถยนต์ส่วนตัว นอกจากนี้ยังมีรถโดยสารประจำทางจากกรุงเทพ ถึง เทศบาลท่าวังผา และรถโดยสารประจำทางจากอำเภอเมืองน่าน อย่างไรก็ตามยังขาดรถโดยสารประจำทางเพื่อบริการนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต่าง ๆ ของอำเภอ ทั้งยังขาดป้ายบอกทางเพื่อเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเพียงพออีกด้วย

พิจารณาศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความพร้อม คือ ด้านที่พัก และด้านความสะดวก อย่างไรก็ตามสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่ต้องการให้ปรับปรุง คือ

ด้านมัลติเทคท์ท้องถิ่นที่ยังมีจำนวนน้อย และต้องได้รับการพัฒนาในทักษะการสื่อสารในภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ตลอดทักษะในการถ่ายทอดความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง อย่างชัดเจน และด้านการประชาสัมพันธ์ คือ ยังขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวใน อำเภอท่าวังผาอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ และขาดช่องทางในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น แผนที่และแผ่นพับแนะนำการท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผาให้นักท่องเที่ยวในวงกว้าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็น ควรให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นในการลดการรुक้าทำลายพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร ลดการใช้ ยาฆ่าแมลงและสารเคมีอันตรายในการทำเกษตร และการสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน เข้าร่วมโครงการดูแลรักษาธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านการเสริมสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็น ควรส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งอาจเริ่มจากสถาบันการศึกษาที่สนับสนุน การบูรณาการความรู้ทั้งภายในและนอกห้องเรียน และจากครอบครัวที่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ให้การส่งเสริมลูกหลานของตนให้ได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน และประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ องค์กรภาครัฐ และสถาบันการศึกษาควรจัดโครงการอบรม ให้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมา เส้นทางท่องเที่ยว และเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่นให้แก่ประชาชนผู้สนใจ เพื่อพัฒนาประชาชนให้เป็นมัลติเทคท์ท้องถิ่น

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็น ควรส่งเสริมการสร้างเวทีเสวนาเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นด้านการพัฒนา การจัดการท่องเที่ยว เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวตั้งแต่ ขั้นตัดสินใจริเริ่ม โครงการ วางแผน ปฏิบัติการ และประเมินผลได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในการ พัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละด้านควรมีการทำประชาคมและประชาพิจารณ์เพื่อสอบถาม ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น และควรจัดอบรมพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถเป็น บุคลากรที่คอยให้ความรู้และบริการแก่นักท่องเที่ยวได้

จากผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการตลาดและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ควรส่งเสริมในด้านการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวจากสื่อที่หลากหลาย เช่น สื่อโทรทัศน์ นิตยสารการท่องเที่ยว และอินเทอร์เน็ต ซึ่งต้องเป็นการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนควรส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาแหล่งธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของชุมชน

จากผลการศึกษาแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ควรปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเข้าไปยัง แหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกสบายและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น และควรเพิ่มป้ายบอกทางให้มีความชัดเจน และมีจำนวนที่เพียงพอมากขึ้น

จากผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการลงทุน พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ควรลงทุนในการสร้างเครือข่ายหรือองค์กรกลางเพื่อประสานให้ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกระดับสามารถร่วมกันวางแผน และกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และช่วยให้เกิดการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในขั้นตัดสินใจริเริ่มโครงการ พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่ปัญหาด้านการท่องเที่ยวภาครัฐจะร่วมปรึกษารือกับภาคเอกชน และผู้นำชุมชนเป็นหลัก ในขณะที่ภาคเอกชนจะเป็นผู้ที่คอยรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนักท่องเที่ยว แล้วนำเรื่องไปแจ้งแก่ภาครัฐ พร้อมให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับผู้นำชุมชนจะเน้นการร่วมปรึกษารือกับกลุ่มภาครัฐ พร้อมกับรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและขอความร่วมมือจากประชาชนให้ร่วมกันดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในขั้นวางแผน พบว่า องค์กรภาครัฐจะมีบทบาทในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การพัฒนาเส้นทางคมนาคม ปรับปรุงป้ายบอกทางและ

ป้ายสื่อความหมายบอกประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว โดยในระยะเวลา 2-3 ปี ข้างหน้า องค์การภาครัฐจะมีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมนันทนาการ และพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถเป็นบุคลากรที่ดูแลและให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยในขั้นตอนการวางแผน ภาครัฐ จะเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและผู้นำชุมชนได้เสนอความคิดเห็น และมีการทำประชาคมและประชาพิจารณ์สอบถามความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นก่อนดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับผู้นำชุมชนจะเป็นผู้รับนโยบายของภาครัฐ มาวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ ดังนั้น ในระยะเวลา 2-3 ปี ข้างหน้า ผู้นำชุมชนมีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นเดียวกับภาครัฐ และจะร่วมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนในท้องถิ่น สำหรับภาคเอกชนจะมีบทบาทในการวางแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และสนับสนุนให้ประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรม และบ้านเรือนแบบโบราณ สำหรับระยะเวลา 2-3 ปี ข้างหน้า ภาคเอกชนมีการวางแผนในการจัดโครงการประกวดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของแต่ละชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีการวางแผนร่วมกันระหว่างสมาชิกภาคเอกชนเพื่อพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวและนำแนวทางที่ได้ไปเสนอต่อองค์กรภาครัฐ

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในขั้นปฏิบัติการ พบว่า ภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เปิดโอกาสให้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้สัมผัสธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตท้องถิ่น สำหรับภาคเอกชนมีบทบาทในการให้คำปรึกษาแนะนำ ภาครัฐในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นตัวกลางที่คอยรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และนักท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนและกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้น ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมอื่น ๆ อีกด้วย

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในขั้นประเมินผล พบว่า ภาครัฐยังไม่ได้มีการประเมินการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมีเพียงใช้การประเมินด้วยการสังเกตและประเมินจากรายได้ที่ได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึก โดยปัญหาหลักจากการประเมินของภาครัฐ คือ การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารบ่อย เช่นเดียวกันกับภาคเอกชนที่ยังไม่มีการประเมินอย่างเป็นทางการ เพียงแต่ในบางธุรกิจจะมีกล่องรับความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวเพื่อประเมินผลการบริการ อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบจากการประเมินของภาคเอกชน คือ การขาดบุคลากรมาดูแลบริการด้านการท่องเที่ยวและขาดกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายเพื่อบริการแก่

นักท่องเที่ยวนักด้านผู้นำชุมชน พบว่า มีการประเมินผลจากท่องเที่ยวจากสมุดเยี่ยมแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละแห่งที่ให้ประชาชนมาร่วมแสดงความคิดเห็น และจากคำแนะนำของนักท่องเที่ยวนักวิชาการและประชาชนในชุมชน ในการประเมิน พบว่า เริ่มมีการเลือนหายไปของสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของบ้านเรือน และ โบราณสถาน และภาษาท้องถิ่น สำหรับประโยชน์ที่ได้รับ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งเสริมการพัฒนาชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น การกระจายรายได้สู่ชุมชน และยังคงกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น ซึ่งสามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวนัก

ผลการสรุปข้อมูลการประชุมความคิดเห็นเชิงวิชาการด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผา ที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในขั้นต้นตัดสินใจเริ่มโครงการ คือ 1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนและการเสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไข และ 2) การจัดอบรมให้ความรู้ในการดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยวแก่ประชาชน สำหรับขั้นวางแผน คือ 3) การจัดทำแผนโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยความร่วมมือของประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน 4) การจัดทำแผนพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นบุคลากรที่เข้ามาดูแลด้านการท่องเที่ยว และ 5) การทำประชาคมและประชาพิจารณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นก่อนมีการพัฒนาโครงการด้านการท่องเที่ยวขั้นปฏิบัติการ คือ 6) การสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ 7) การสนับสนุนเงินทุนสำหรับให้ประชาชนประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดเล็ก สำหรับขั้นการประเมินผล คือ 8) การทำประชาคมและประชาพิจารณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นหลังมีการพัฒนาโครงการด้านการท่องเที่ยว และ 9) การจัดกิจกรรมการประชุมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชนและประชาชนเพื่อสรุปผลการพัฒนาการท่องเที่ยวและหาแนวทางการพัฒนาต่อไป จากแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ทั้ง 9 แนวทาง จำเป็นต้องอาศัยองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ประชาชน และนักท่องเที่ยวนัก เป็นผู้สนับสนุนและนำแนวทางดังกล่าวมาปฏิบัติ เพื่อให้แนวทางดังกล่าวสามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ อย่างต่อเนื่องและสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีประเด็นนำมาอภิปรายดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี มีวุฒิการศึกษาที่สำเร็จสูงสุด คือ ต่ำกว่าอนุปริญญา มีอาชีพพนักงานเรียน/นักศึกษาและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท สอดคล้องกับการศึกษาของ สทลิน เดียวสุรินทร์ (2546) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านโคกเกตุ ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 15 – 40 ปี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท

ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น เพศชาย มีช่วงอายุระหว่าง 25-35 ปี มีวุฒิการศึกษาที่สำเร็จสูงสุด คือ ปริญญาตรี มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวเหล่านี้ คือกลุ่มเป้าหมายหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยวขงอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด สอดคล้องกับ จริญญา เจริญสุขใส (2544) กล่าวว่า ลักษณะของนักท่องเที่ยวจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงพฤติกรรมการเดินทางและการเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเพศชายมักชอบทำกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี เป็นกลุ่มที่มีรายได้เป็นของตัวเองและมีความสามารถในการใช้จ่ายได้สูง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เลือกทำส่วนใหญ่จะมีความหลากหลาย เช่น การศึกษาศิลปวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของท้องถิ่นมากกว่าคนในวัยอื่นสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพและรายได้ที่ดีจะส่งผลให้มีโอกาสได้เดินทางบ่อยครั้ง และนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาสูงมักจะมีแนวคิดและพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน

ตอนที่ 2 ศักยภาพของการท่องเที่ยวอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการศึกษาวิจัยด้านศักยภาพของการท่องเที่ยวอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมมีระดับศักยภาพอยู่ในระดับน้อย โดยผู้วิจัยได้อภิปรายรายด้านดังนี้

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า อุทยานแห่งชาตินันทบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งยอดดอยวาว และจิตรกรรมฝาผนังวัดหนองบัว ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและประเภทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์มากที่สุดของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน สอดคล้องกับการศึกษาของ มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) ที่ทำการศึกษาเรื่องการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่มีความงามตามธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นมรดกจากอดีตที่มีคุณค่าในปัจจุบัน ล้วนแต่เป็นทรัพยากรที่สามารถดึงดูดให้คนไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้นได้ ทั้งยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ กวี วรกวิน และคณะ (2546) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น งดงาม โดดเด่น แปลกตา และมีความเป็นเอกลักษณ์ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวในการดึงดูดสร้างความสนใจ และความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรรักษาความงามของทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

ด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากขาดความพร้อมในการจัดบริการรถเดินทางสาธารณะที่เพียงพอสำหรับเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเป็นประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงระบบการคมนาคม ควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงการจัดบริการรถเดินทางสาธารณะ เพื่อเป็นช่องทางที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวความคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การมีบริการขนส่งสาธารณะบริการนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญศักยภาพความพร้อมในการคมนาคมเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีระบบไฟฟ้า ประปา และความสะอาดของสุขา ที่มีครอบคลุมทั้งพื้นที่ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

โคลเลอร์และฮาร์ราเวย์ (Collier and Harraway, 1997) กล่าวว่า ระบบสื่อสาร และระบบ สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น วินิจ วีรียงกุล (2532) กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

ด้านความปลอดภัย พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากขาด ความพร้อมด้านการมีอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยที่มีคุณภาพและเพียงพอ และขาดหน่วยงาน คอยรับฟังปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขเป็นประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐและผู้นำชุมชนควรตระหนักถึง การพัฒนามาตรฐานของศักยภาพด้านความปลอดภัยอันจะเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวและ ประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ชุมชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) กล่าวว่า การรักษาความปลอดภัย ทั้งด้านการป้องกันและ การบรรเทาสาธารณภัย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริการนักท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ทั้งยังสอดคล้องกับแนวความคิดของสมบัติ กาญจนกิจ (2542) กล่าวว่า มาตรการดูแลรักษาความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับการท่องเที่ยว

ด้านที่พัก พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากมีความพร้อม ด้านผู้ให้บริการที่เป็นมิตรและพร้อมให้บริการอยู่เสมอ ตลอดจนมีอัตราค่าบริการที่เหมาะสมกับ ที่พักเป็นประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ผู้ดูแลด้านที่พักควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา บุคลากรให้มีใจรักบริการ พร้อมทั้งมาตรฐานที่พักให้ดียิ่งขึ้นและมีการควบคุมอัตราค่าบริการ ให้เหมาะสม เพื่อเป็นการบริการนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวความคิดเห็นของ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมราชา (2544) กล่าวว่า ผู้ให้บริการที่บริการแก่ผู้รับบริการด้วยความเป็นมิตรและมี ความพร้อมในการให้บริการอยู่เสมอสามารถชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของการบริการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ สมบัติ กาญจนกิจ (2542) กล่าวว่า ที่พักควรมีการ ควบคุมราคาให้เหมาะสมกับคุณภาพและความสะอาด ตามมาตรฐานสากล

ด้านร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียง พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ใน ระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากขาดความพร้อมด้านการมีร้านอาหารที่เพียงพอกับความต้องการของ นักท่องเที่ยว และความหลากหลายของอาหารและเครื่องดื่มเป็นประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมี ความคิดเห็นว่า ควรมีการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวและมีการพัฒนารายการอาหารให้มี ความหลากหลายแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวความคิดของ ริชาร์ดสัน และฟลูคเกอร์ (Richardson and Fluker, 2004) กล่าวว่า ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม เป็นธุรกิจที่มีความสำคัญอีกธุรกิจหนึ่งในการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างที่

พวกเขาเข้าพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาหารควรมีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ และแสดงถึงเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ด้านธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ทั้งจากภายในและภายนอกท้องถิ่น พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากขาดความพร้อมด้านความสะดวกสบายในการติดต่อใช้บริการบริษัทนำเที่ยว และด้านมัคคุเทศก์ที่คอยให้ความรู้และข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องเป็นประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างช่องทางให้นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อธุรกิจนำเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น เช่น ทางเว็บไซต์และทางโทรศัพท์ นอกจากนี้ควรให้สถาบันการศึกษาและนักวิชาการร่วมให้ความรู้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ให้สามารถสื่อความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2536) กล่าวว่า มัคคุเทศก์เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด มัคคุเทศก์จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยสื่อความหมายให้คำแนะนำในการประพฤติปฏิบัติตัวให้ถูกต้องเหมาะสมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยว ตลอดจนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการป้องกันการล่มสลายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในแต่และท้องถิ่น

ด้านนันทนาการและบันเทิง พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากการขาดความพร้อมด้านการมีสถานบริการด้านสุขภาพ เช่น สปา และศูนย์ออกกำลังกายเป็นประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ควรมีเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการบริการด้านสุขภาพในสถานบริการสุขภาพให้มากยิ่งขึ้น เพราะเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และยังคงตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ราณี อธิชัยกุล (2546) กล่าวว่า ปัจจุบันนักท่องเที่ยวเริ่มให้ความสำคัญในการดูแลรักษาสุขภาพของตนภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ด้วยการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพอย่างถูกวิธี เช่น การฝึกสมาธิ การฝึกโยคะ การฝึกไท้เก๊ก การอาบน้ำแร่หรือสปา (Spa) การนวดแผนโบราณ และการพักผ่อนในที่อากาศบริสุทธิ์ใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น

ด้านสินค้าและของที่ระลึก พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการมีความพร้อมด้านสินค้าและของที่ระลึกที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ผู้ผลิตสินค้าและของที่ระลึกต้องคำนึงถึงการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นสินค้าและของที่ระลึกที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถจดจำชุมชนท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ นิสา ชัชกุล (2550) กล่าวว่า ธุรกิจสินค้าและของที่ระลึกเปรียบเสมือนตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวซื้อและนำกลับไปยังภูมิลำเนาของตน เพื่อเป็นของที่ระลึกของฝาก โดยสินค้าและ

ของที่ระลึกมักเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงชีวิตความเป็นอยู่อันเป็นเอกลักษณ์ความเป็นอยู่ของท้องถิ่น โดยใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่นในการผลิตและการใช้แรงงานฝีมือคนในท้องถิ่น

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากขาดความพร้อมด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในภาษาต่างประเทศที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ภาษา ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ควรมีการศึกษาถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติว่ามาจากชาติใด เพื่อสามารถทำสื่อในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภาษาต่างประเทศได้ถูกกลุ่มเป้าหมาย และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวความคิดของ วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548) กล่าวว่า การโฆษณาประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งจำเป็นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการเผยแพร่ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว และธุรกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก ตลอดจนกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวจากทั้งในประเทศและต่างประเทศและต้องการใช้บริการจากธุรกิจการท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้น จริยญา เจริญสุขใส และสุวัฒน์ จูธากรณ์ (2544) กล่าวว่า การให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวต้องมีการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสาร ซึ่งประกอบด้วย นักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น องค์กรบริหารการท่องเที่ยว และผู้ผลิตสินค้าและบริการการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ของผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการศึกษาวิจัยด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยได้อภิปรายรายด้าน ดังนี้

ด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พบว่า มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และชุมชนของอำเภอท่าวังผา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ด้านควรจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากรการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ด้านควรจัดแผนพัฒนาที่เน้นฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรเหล่านี้ และด้านการให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นในการลดการรบกวนทำลายพื้นที่ป่าและระบบนิเวศ เพื่อทำการเกษตร เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดที่ต้องการให้เกิดการพัฒนา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฉัตรชัย ศิวงาม (2545) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมนันทนาการ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว ทั้งยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ บัคเลย์ (Buckley, 1994) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญกับการให้ความรู้และ

เพิ่มพูนประสบการณ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศเพื่อสร้างความตระหนักและปลุกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว

ด้านแนวทางการพัฒนาการให้บริการการศึกษาและการเสริมสร้างจิตสำนึก พบว่า มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และชุมชนของอำเภอท่าวังผา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ด้านควรสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดที่ต้องการให้เกิดการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2535) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนสร้างสรรค์ขึ้นและใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินชีวิตชาวบ้าน เช่น การสร้างบ้านเรือน การปั้นเครื่องปั้นดินเผา การแกะสลักไม้ การทำเครื่องเงิน การจักสาน เครื่องใช้ การรักษาโรค การทำมาหากิน ตลอดจนภาษาและวรรณกรรม ล้วนแต่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวสนใจศึกษาเรียนรู้ และประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ด้านการส่งเสริมประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน สอดคล้องกับแนวความคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า จังหวัดควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อเป็นการปลูกฝังประชาชนให้เห็นคุณค่า และเกิดความรักความหวงแหนพร้อมที่จะสืบทอดไม่ให้เสื่อมหายไปตามกาลเวลา

ด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และชุมชนของอำเภอท่าวังผา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ด้านควรสนับสนุนให้ชุมชนเป็นตัวกลางที่คอยประสานให้ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรสร้างเวทีเสวนาเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นด้านการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวตั้งแต่การตัดสินใจริเริ่ม โครงการ การวางแผน การปฏิบัติการ และการประเมินผล เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดที่ต้องการให้เกิดการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ นภาพรณ ทังบุญ (2546) กล่าวว่า ชุมชนควรมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการดูแล การควบคุม การวางแผน การบริหารทรัพยากรในท้องถิ่นของตน เพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้มากที่สุด และเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการจากภายนอกชุมชนเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนจน

ด้านแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว พบว่า มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และชุมชนของอำเภอท่าวังผา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ด้านควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานบริการนำเที่ยวให้สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด สอดคล้องกับแนวความคิดของ วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548) กล่าวว่า ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว จึงต้องจัดทำแผนด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเดินทางที่หลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมจนมากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงที่เป็นฤดูกาลท่องเที่ยว และควรให้ความรู้เกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับเขตที่ไปเยือน และการจัดทำเอกสารให้ความรู้ด้านคน ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ของพื้นที่ๆ จะไปเยือนให้แก่นักท่องเที่ยวก่อนการเดินทาง และประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ด้านการพัฒนาแหล่งธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ กษริน พันธุ์พิทักษ์ (2543) กล่าวว่า การเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่เป็นการเพิ่มศักยภาพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการแข่งขันการเปิดเสรีด้านการบริการ

ด้านแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว พบว่า มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และชุมชนของอำเภอท่าวังผา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ควรเพิ่มรถโดยสารประจำทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านการปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความชัดเจนและเพียงพอมากขึ้น เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ นายนิวัตร เข้มจิตร (2553) สมาชิกสหกรณ์นันทบุรีจำกัด กล่าวว่า รถโดยสารประจำทางภายในจังหวัดเป็นธุรกิจที่อำนวยความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยรถโดยสารประจำทางสาย กรุงเทพ – น่าน เพราะรถโดยสารประจำทางภายในจังหวัดสามารถพานักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก และร้านอาหารได้ยิ่งไปกว่านั้นรถโดยสารประจำทางภายในจังหวัด ต้องมีจำนวนที่เพียงพอสำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการว่าจ้างรถโดยสารประจำทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกล และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงป้ายบอกทางควรปรับปรุงป้ายบอกทางให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนจัดทำป้ายบอกทางทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

ด้านแนวทางการส่งเสริมการลงทุน พบว่า มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และชุมชนของอำเภอท่าวังผา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ด้านควรส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกทุกประเภทต้องพัฒนาสินค้าของตนให้นักท่องเที่ยวประทับใจ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย และประเด็นที่สำคัญอีก ประการหนึ่ง คือ ด้านการสนับสนุนให้ลงทุนในการสร้างองค์กรกลางเพื่อก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชนและภาคประชาชน ให้สามารถร่วมกันวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และช่วยให้เกิดการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับ แนวคิดของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546) กล่าวว่า ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์กรร่วม โดยเข้าร่วมในลักษณะร่วมจัด เช่น หน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ หน่วยงานร่วมวิเคราะห์หรือร่วมแก้ปัญหา และผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานความร่วมมือสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นร่วมกัน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ของผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการศึกษาวิจัยด้านพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยได้อภิปรายรายด้าน ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมขั้นตัดสินใจริเริ่มโครงการ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในขั้นตัดสินใจริเริ่มโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชนยังขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วมเสนอแนวทางพัฒนาหรือแนวทางแก้ปัญหาให้แก่องค์กรที่ดูแลด้านการท่องเที่ยว เป็นประเด็นสำคัญ โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สาเหตุประชาชนมีส่วนร่วมน้อย เพราะประชาชนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและชุมชน ทั้งยังขาดเวทีแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนวดี จุลพันธ์ (2547) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากประชาชนประชาชนไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาหาสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจาก

อำนาจในการแสดงความคิดเห็นกระจุกอยู่ที่คณะกรรมการชุมชนของเกาะลาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเท่านั้น

สำหรับภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่ปัญหาด้านการท่องเที่ยวภาครัฐจะร่วมปรึกษารือกับภาคเอกชน และผู้นำชุมชนเป็นหลัก ในขณะที่ภาคเอกชนจะเป็นผู้ที่คอยรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนักท่องเที่ยว แล้วนำเรื่องไปแจ้งแก่ภาครัฐ พร้อมให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับผู้นำชุมชนจะเน้นการร่วมปรึกษารือกับกลุ่มภาครัฐพร้อมทั้งขอความร่วมมือจากประชาชนให้ร่วมกันดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การร่วมมือกันของภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชน ในการศึกษาปัญหาและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ อีเบอร์ (Eber, 1992) กล่าวว่า การพูดคุยปรึกษารือ ประชุม และระดมพลังความคิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ประชาชน ผู้ประกอบการและองค์กรของรัฐอื่น ๆ เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว เป็นการป้องกันความผิดพลาดที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นการเพิ่มศักยภาพในการประสานงานเพื่อป้องกันความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมขึ้นการวางแผน พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนยังขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเป็นประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สาเหตุประชาชนมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็น ไปอย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อมาทำงานบริการและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับแนวความคิดของ ไร่ไพพรรณ แก้วสุริยะ (2545) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวต้องเน้นการให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมบุคลากร โดยการฝึกอบรมต้องสอดคล้องกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

สำหรับภาครัฐจะมีบทบาทในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การพัฒนาเส้นทางคมนาคม ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมนันทนาการ และพัฒนาประชาชนในท้องถิ่น ให้สามารถเป็นบุคลากรที่ดูแลและให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยในขั้นตอนการวางแผน ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและผู้นำชุมชนได้เสนอความคิดเห็น มีการทำประชาคมและ ประชาพิจารณ์ สอบถามประชาชนในท้องถิ่นก่อนดำเนิน โครงการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับภาคเอกชนมีบทบาทในวางแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และจัดโครงการประกวด แหล่งท่องเที่ยวใหม่ของแต่ละชุมชนเป็นหลัก สำหรับการวางแผนสมาชิกในภาคเอกชน คือเน้นการวางแผนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันและนำแนวทางที่ได้ไปเสนอต่อภาครัฐ อย่างไรก็ตามมององค์กรเอกชนขนาดเล็กของชุมชน ยังไม่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการวางแผน เท่าใดนัก เนื่องจากขาดความสนใจและขาดเวทีแสดงความคิดเห็น สำหรับผู้นำชุมชนมีบทบาท ในวางแผนพัฒนาโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับภาครัฐ และจะร่วม ปรึกษาหารือกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนในท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า จากการ ร่วมมือการวางแผนดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของทุกฝ่าย จะส่งผลให้การดำเนินงาน ด้านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพและเอื้อประโยชน์ทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวความคิด ของ วรณพร วณิชชานุกร และคณะ (2541) กล่าวว่า การจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวควรให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษา ตัวแทนภาคเอกชน ตัวแทนผู้นำ ชุมชน ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านการอนุรักษ์มาร่วมกันจัดทำแผนแบบ บูรณาการ มีการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน แล้วกำหนดกรอบการดำเนินงานในแต่ละ สาขางานให้ครอบคลุมทั้งในเขตพื้นที่และนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์

ด้านการมีส่วนร่วมขั้นปฏิบัติการ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อ ระดับการมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชน มีความพร้อมด้านการเป็นเจ้าของบ้านที่ดีที่พร้อมต้อนรับและให้การช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ประชาชนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากสิ่งทำได้ง่ายที่สุด คือ การให้ความร่วมมือในการ เป็นเจ้าบ้านที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจและสร้างความอุ่นใจในการเดินทางมาเยือนและ มาพักในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ ปารีชาติ ชัยสร (2547) พบว่า การที่สมาชิกในชุมชนได้ให้การต้อนรับ ทักทายนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเหมือนเป็น สมาชิกคนหนึ่งของชุมชน ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี และยังทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึก ปลอดภัยเมื่ออยู่ในชุมชน

สำหรับภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เปิดโอกาสให้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้สัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตท้องถิ่น ภาคเอกชนมีบทบาทในการให้คำปรึกษาแนะนำภาครัฐในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นตัวกลางที่คอยรับฟังความคิดเห็นทั้งจากประชาชน และนักท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน และกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้นทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมอื่น ๆ อีกด้วย ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า จากความร่วมมือกันในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชน ซึ่งให้เห็นว่าทุกภาคส่วนเริ่มต้นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546) กล่าวว่า ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยเน้นการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ มากขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำ เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมดูนก และกิจกรรมปีนหน้าผา เป็นต้น

ด้านการมีส่วนร่วมขึ้นประเมินผล พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนยังขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วมดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ประชาชนอาจมีความคิดเห็นว่าเรื่องการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ใช่หน้าที่ของคนที่ต้องปฏิบัติ ทำให้ยังไม่ตระหนักในการมีส่วนร่วมในขั้นดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ประจักษ์ วิฑูรย์เศรษฐ (2551) ศึกษาเรื่องผลของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูผาเทิบอยู่ในระดับน้อย ทั้งทางด้าน การประเมินผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ด้านความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านรายได้ ด้านขยะ และการติดตามผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

สำหรับภาครัฐยังไม่ได้มีการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม มีเพียงใช้การสังเกตและประเมินจากรายได้ที่ได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึก เช่นเดียวกับภาคเอกชนที่ยังไม่มีการประเมินอย่างเป็นทางการ เพียงแต่ในบางธุรกิจจะมีกล่องรับความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวเพื่อประเมินผลการบริการ อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบจากการประเมินของ

ภาคเอกชน คือ การขาดงานบุคลากรมาดูแลบริการด้านการท่องเที่ยวและขาดกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านผู้นำชุมชน พบว่า มีการประเมินผลจากการพัฒนา การท่องเที่ยวจากสมุดเยี่ยมแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละแห่งที่ให้นักท่องเที่ยวมาร่วมแสดงความคิดเห็น และจากคำแนะนำของนักวิชาการ และประชาชนในชุมชน ในการประเมินพบว่า การเริ่มเลือนหายไปของสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของบ้านเรือน โบราณสถาน ตลอดจนภาษาท้องถิ่น จากการการประเมินของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน พบว่า แต่ละภาคส่วนมีการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตามยังไม่มีมีการประสานความร่วมมือในการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงการประเมินผลร่วมกันเพื่อสามารถนำผลที่ได้จากการประเมิน ไปสรุปหาแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาให้เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546) กล่าวว่า ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล ตรวจสอบผลกระทบ และทำการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยตรวจสอบจากผู้ให้บริการ โดยตรงจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดเพื่อให้ทราบถึงผลการบริการ ผลที่ได้จะนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาการจัดการบริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังเป็นการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

ตอนที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ระหว่างเพศ อายุ วุฒิการศึกษาที่สำเร็จสูงสุด อาชีพ และรายได้

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ระหว่าง เพศ อายุ วุฒิการศึกษาที่สำเร็จสูงสุด อาชีพ และรายได้ โดยผู้วิจัยได้อภิปรายรายด้าน ดังนี้

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างเพศ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเพศชายและเพศหญิง มีระดับการมีส่วนร่วม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตัดสินใจริเริ่ม โครงการ โดยเพศชายมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับสหลิน เดียวสุรินทร์ (2546) พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในการความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน บ้าน โศกเกตุ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และเนื่องจากสำนักงานอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (2552) ระบุว่า ส่วนใหญ่ กลุ่มผู้นำและคณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

ดังนั้นอาจมีนัยว่าเพศชายมีบทบาทและโอกาสในการดูแลและตัดสินใจริเริ่มโครงการด้านการท่องเที่ยวมากกว่าเพศหญิง และยังคงคล้องกับการศึกษาของรัตนวดี จุลพันธ์ (2547) พบว่าประชาชนทั้งเพศชายมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกาะล้าน จังหวัดชลบุรีมากกว่าเพศหญิง

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างอายุ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีช่วงอายุแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นประเมินผล รายการย่อยการมีส่วนร่วมด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านรายได้เสริม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยกลุ่มอายุมากกว่า 55 ปี มีส่วนร่วมเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านรายได้เสริมมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษานาคม ชีรสวรรณจักร (2541) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ความแตกต่างเกิดขึ้นเนื่องจากผลประโยชน์ที่ประชาชนแต่ละกลุ่มอายุได้รับเป็นปัจจัยสำคัญ

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างวุฒิการศึกษาที่สำเร็จสูงที่สุดที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ประชาชนที่มีกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน แต่มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนวดี จุลพันธ์ (2547) พบว่า ประชาชนในทุกช่วงอายุ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนมีความตระหนักและรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับน้อย

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันแต่มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนไม่ได้ประกอบอาชีพในด้านการบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์

ัญญา มาศ วงศ์ไทย (2552) หัวหน้าฝ่ายติดต่อประสานงาน โสมสเดย์ไทลื้อบ้านดอนมูล กล่าวว่า ส่วนใหญ่ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่ให้ความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเนื่องจากประชาชนมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม และมีอาชีพเสริม คือ ทอผ้า ตีมีด และอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว ทำให้พวกเขาไม่มีส่วนได้รับผลประโยชน์และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ระหว่างรายได้ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบางกิจกรรมก็ต้องใช้เงินทุนสนับสนุน ทำให้มีความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ วาโพล และ กูดวิน (Walpole and Goodwin, 2000) ศึกษาเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเยี่ยมชมมังกงโคโมโคที่มีต่อเศรษฐกิจของชุมชนในประเทศอินโดนีเซีย พบว่า ประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติโคโมโคมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากพวกเขาไม่ได้รับการกระจายรายได้ที่มาจาก การท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้ที่รับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นอุตสาหกรรมที่เสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2546; รัตนวดี จุลพันธ์, 2547)

ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จากการประชุมความคิดเห็นเชิงวิขาของผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการสรุปแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นต้นดังนี้ ริเริ่มโครงการ วางแผน ปฏิบัติการ และการประเมินผล มีทั้งหมด 9 แนวทาง โดยผู้วิจัยได้อภิปรายรายด้าน ดังนี้

ขั้นต้นต้นใจริเริ่มโครงการ สรุปได้ 2 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน และการเสนอแนวทางพัฒนาและแก้ไข สอดคล้องกับแนวความคิดของ พงณา สวนศรี (2546) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทักษะการทำงาน ระหว่างประชาชนในชุมชน

ภาครัฐ และภาคเอกชน ถือเป็นปัจจัยที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว ทั้งยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ นันทนุช สังวาลย์ (2546) ที่ศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาหมู่บ้านทรงไทยปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งให้เห็นว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหลาย ๆ ฝ่ายต่อความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านจะนำมาสู่การริเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากบุคลากรภายนอกชุมชนผ่านการพูดคุย สัมมนา หรือศึกษาดูงานต่างพื้นที่ จะมีส่วนช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรู้ความเข้าใจใหม่เพิ่มขึ้น และ 2) การจัดอบรมให้ความรู้ในการดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ประชาชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้แก่ประชาชนทุกระดับ โดยการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์วิธีการบริการ และความรู้ใหม่ ๆ ทันเหตุการณ์เสมอ ทั้งยังสอดคล้องกับศึกษาของ คายัท (Kayat, 2002) เรื่องการศึกษาปัจจัยที่มีผลจัดการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น: กรณีศึกษาโฮมสเตย์หมู่บ้านคัมปัง เรลัว ประเทศมาเลเซีย กล่าวว่า การให้ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ขึ้นวางแผน สรุปได้ 3 แนวทาง ประกอบด้วย คือ 3) การจัดทำแผนโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยความร่วมมือของประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ ริชาร์ดสัน และ ฟลูคเคอร์ (Richardson and Fluker, 2004) กล่าวว่า ในการวางแผนด้านการท่องเที่ยว จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเนื่องจากการพัฒนาต่าง ๆ ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ยิ่งไปกว่านั้น คณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCSD NGO Committee, 1999) กล่าวว่า การวางแผนและการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นไปอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยคำแนะนำจากภาคีทางการท่องเที่ยวนั้นคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว ทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง กรวรรณ สังขกร (2549) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตภาคเหนือ พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านแม่กำปองมีส่วนร่วมในการดูแลและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งทางด้านที่พัก ด้านนันทนาการและบันเทิง ด้านสินค้าและของที่ระลึก และด้านมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากประชาชนมีโอกาสในการวางแผนและสร้างแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

ตลอดจนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมการของชุมชนให้มีบทบาทและหน้าที่ในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมของชุมชน อย่างไรก็ตามในการวางแผนและจัดการด้านการท่องเที่ยวต้องอาศัย การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรพัฒนาเอกชน

4) การจัดทำแผนพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นบุคลากรที่เข้ามาดูแลด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวความคิดของวิลล จีโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548) กล่าวว่า การพัฒนาคนโดยเน้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จะเป็นหลักประกันที่ช่วยให้การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นไป อย่างมีทิศทาง ถูกต้อง และเหมาะสม ตลอดจนก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ทั้งยังสอดคล้องกับองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 1999) ซึ่งให้เห็นว่าการจัดประชุมวางแผนโดยความร่วมมือระหว่างโรงแรม 4 และ 5 ดาว ในเกาะบาห์ลี ธานีการโลก และสมาคมพัฒนาการท่องเที่ยวบาห์ลีในการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นที่นูซา ดูอา เกาะบาห์ลี ให้มีโอกาสดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่มั่นคงถือเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่น เป็นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในระยะยาว และ 5) การทำประชาคมและ ประชาพิจารณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นก่อนมีการพัฒนาโครงการด้าน การท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวความคิดของวิลล จีโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548) กล่าวว่า ประชาชน นับเป็นองค์กรที่เล็กที่สุดและมีบทบาทเป็นเจ้าของท้องถิ่น ซึ่งต้องมีหน้าที่ในการบริหารและจัดการ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยประชาชนต้องมีบทบาทในการร่วมพิจารณา กิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละประเภทที่มีอยู่ว่ายินดีที่จะให้ดำเนินกิจกรรมนั้นหรือไม่ เช่น กิจกรรมเดินป่าชมพันธุ์ไม้ นอกจากนี้ประชาชนยังมีบทบาทในการร่วมวางแผน ร่วมดำเนินแผน และกิจกรรมในลักษณะหุ้นส่วนหรือสหกรณ์ ตลอดจนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อย่างเป็นธรรม

ขั้นปฏิบัติการ คือ 6) การสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวความคิดของ วิทยากรณ์ จรัสดีวง (2544) กล่าวว่า ภาครัฐ สถาบันการศึกษา และผู้นำชุมชน ควรจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของประชาชนในชุมชน ให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และทำงานธุรกิจการท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ ทั้งยังสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ บูราวัต โหระเรือง และนพคุณ ศรีจ๊ะ (2553) มัคคุเทศก์น้อยประจำ วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน กล่าวว่า การที่กลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการสนับสนุนของโรงเรียนที่ให้การอบรมเพื่อมาเป็นมัคคุเทศก์น้อย ทำให้ได้ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ เป็นการหารายได้เสริม พัฒนาทักษะการสื่อสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และที่สำคัญคือ ทำให้รู้จักประวัติความเป็นมาของบ้านเกิดตน และทำให้เกิดความภาคภูมิใจและรัก บ้านเกิดของตน ตลอดจนต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดให้คงอยู่สืบไป

และ 7) การสนับสนุนเงินทุนสำหรับให้ประชาชนประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดเล็ก สอดคล้องกับแนวความคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องสนับสนุนการลงทุนของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ โดยสถาบันการเงินของภาครัฐควรให้ประชาชนกู้ยืมหรือให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ คล้ายคลึงแนวความคิดของ พยอม ธรรมบุตร (2549) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว คือการที่ประชาชนเป็นเจ้าของธุรกิจด้านการท่องเที่ยวขนาดกลางและขนาดย่อม เช่น ธุรกิจที่พักโฮมสเตย์ ร้านอาหาร ร้านขายผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการนำเที่ยว และบริการรถเช่าเป็นต้น โดยการศึกษาของ ซาห์และกุปตา (Shah and Gupta, 2000) ชี้ให้เห็นว่า การที่องค์กรของชุมชนในหมู่บ้านบนเกาะมารีคูตี ประเทศฟิลิปปินส์สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงชนบทได้ด้วยตนเอง ทำให้การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง และยังถือเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

ขั้นการประเมินผล คือ 8) การทำประชาคมเพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นหลังมีการพัฒนาโครงการด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวความคิดของ วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548) กล่าวว่า ในการดำเนินงานทุกครั้งประชาชนจะต้องร่วมประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขปัญหาการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสร้างระเบียบและมาตรการร่วมกัน เพื่อให้ทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นได้อย่างคล่องตัว ทั้งยังคล้ายคลึงกับแนวความคิดของ นิสากร สิงหเสนี (2550) กล่าวว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำไปนั้น จะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่บ่งบอกว่ากิจกรรมแต่ละอย่างที่ทำพวกเขาทำไปนั้นดีหรือไม่อย่างไร และ 9) การจัดกิจกรรมการประชุมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชนและประชาชนเพื่อสรุปผลการพัฒนาการท่องเที่ยว และหาแนวทางการพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับแนวความคิดของ พงณา สวนศรี (2546) กล่าวว่า การประชุม การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ระดมความคิด และระบุปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยวิธีการดังกล่าวจะสนับสนุนให้ประชาชนได้แนวคิดและแนวทางในการดำเนินงานในอนาคต ยิ่งไปกว่านั้น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546) กล่าวว่า ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวกับประชาชนในพื้นที่ต้องร่วมกันประชุมปรึกษาหารือเรื่องการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว และปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการตลาด โดยการประชุมต้องจัดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดแนวทางในการร่วมปฏิบัติให้เป็นไปในทางเดียวกัน โดยแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนทำวิงวาศในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอทำวิงวาศจังหวัดน่าน สามารถสรุปดังภาพที่ 8 ดังนี้

ภาพที่ 8 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าวังผา ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรเน้นการพัฒนาและปรับปรุงด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านความปลอดภัย ด้านร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียง ด้านธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน ด้านกิจกรรมนันทนาการและบันเทิง และด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ที่สามารถสร้างความประทับใจนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต โดยการพัฒนาและการปรับปรุงต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการดูแลให้เหมาะสมกับระบบนิเวศและบริบทของชุมชน
2. ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรให้ความสำคัญในการวางแผนและดำเนินการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง พัฒนาแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในสถานที่ท่องเที่ยวนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำ ตลอดจนปรับปรุงป้ายสื่อความหมายถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าและความคุ้มค่าให้แก่แหล่งท่องเที่ยว
3. ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น ตลอดจนให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นในการลดการรบกวนทำลายพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร
4. ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรส่งเสริมให้ประชาชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การทอผ้าลายไทลื้อ การทำอาหารจากไค (สำหรับน้ำจืด) และการตีมีด เป็นต้น

5. ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรส่งเสริมให้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานบริการนำเที่ยวให้สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเหมาะสมกับระบบนิเวศของชุมชน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

6. ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น การเรียนรู้การเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน การเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนัง การเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น โดยกิจกรรมเหล่านี้ต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนโดยการจัดสรรงบประมาณมาบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยการจัดอบรมให้ความรู้และการศึกษาดูงาน ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนการกระจายงานและรายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม

2. ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอาศัยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ประชาชน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินงานร่วมกัน ตลอดจนจัดแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานให้แต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น

3. ภาคเอกชนควรส่งเสริมสื่อมวลชนเข้ามาทำข่าวประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ตลอดจนสนับสนุนการเผยแพร่ข่าวสารของชุมชนและคำแนะนำในการเตรียมตัวและการปฏิบัติตัวเมื่อมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

4. ภาคเอกชนควรส่งเสริมการสร้างมาตรฐานการบริการของธุรกิจการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การคมนาคมขนส่ง และธุรกิจอื่น ๆ สามารถให้บริการที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว และภาคเอกชนต้องมีการติดตามและประเมินผลการให้บริการอยู่เสมอ

5. ผู้นำชุมชนควรมีนโยบายส่งเสริมประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนับสนุนการอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชน ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมฟื้นฟูการแต่งกายพื้นเมืองและภาษาท้องถิ่น

7. ผู้นำชุมชนควรกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตั้งแต่การตัดสินใจริเริ่มโครงการ การวางแผน การปฏิบัติการ และการประเมินผล โดยเปิดเวทีเสวนา แลกเปลี่ยนความรู้และแนวความคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนจัดให้มีการประชุมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสติดตามและเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

8. ควรส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตั้งแต่การตัดสินใจริเริ่มโครงการ การวางแผน การปฏิบัติการ และการประเมินผล โดยต้องตระหนักถึงประโยชน์ที่จะส่งผลโดยตรงต่อชุมชนส่วนรวมเป็นสำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างประชาชนในท้องถิ่น ยิ่งไปกว่านั้นประชาชนควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

9. ควรส่งเสริมนักท่องเที่ยวให้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามกฎระเบียบของแต่ละชุมชน ยิ่งไปกว่านั้น ควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเคารพสถานที่ท่องเที่ยว และประชาชนในชุมชน

จากข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนต้องเน้นการร่วมมือกันของภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ประชาชนและนักท่องเที่ยวในการร่วมกันผลักดันให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต อันเป็นสมบัติที่มีคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงลึก เรื่องบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชน ในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างเครือข่ายในชุมชนเพื่อให้เกิดการร่วมมือกันพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ด้วยตนเอง
3. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพภาคบริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวจังหวัดน่านของนักท่องเที่ยวชาวไทย